

Г. М. Труба,

канд. філол. наук,

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,

доцент кафедри прикладної лінгвістики

СУГЕСТОЛОГІЧНИЙ МЕТОД ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

У статті досліджено сучасний стан сугестивного методу вивчення іноземних мов, який поєднав різні підходи: дидактичний, філософський, соціологічний, психологічний, математичний та кібернетичний, і базується на використанні прихованих інтелектуальних та психічних резервів особистості, що, у свою чергу, суттєво поліпшує якість і прискорює навчальний процес. Метою статті є узагальнення і схематизація попередньої наукової бази сугестивного методу для її імплементації у вивчення української мови як іноземної.

Ключові слова: сугестивна лінгвістика, вплив, переконання, комунікативний акт, вчення Г. К. Лозанова, українська мова.

Постановка проблеми та обґрунтування її актуальності. Сучасне суспільство підвищує вимоги до процесу навчання, а саме до зменшення часу на сам процес і збільшення його продуктивності, що, у свою чергу, змінило акценти: вивчення іноземної мови – це не мета, а інструмент для досягнення іншої мети. А після появи у масовому вжитку інтернет-послуг і пов'язаного із цим відкритого доступу до інтернет-зв'язку, соціальних мереж, навчальних платформ будь-якого

навчального закладу світу навчання у нашому класичному розумінні змінилося назавжди і більше ніколи не буде таким, як ще 20-30 років тому.

З одного боку, в основі вивчення будь-якої мови є її вивчення до такого рівня, щоб вільно здійснювати комунікативний акт, водночас, із іншого боку, в основі самого процесу навчання закладений комунікативний акт між учнем і викладачем [6, с. 96 – 204]. У подальшому ми будемо виходити із цих двох положень.

У своєму дослідженні ми поділяємо точку зору Ковалевської Т. Ю. і Кутузи Н. В. на поняття комунікативний акт. Для усвідомлення цього феномену «... необхідно врахувати комплекс його складників, до яких уналежнюють фактори формальної екстерналіки та інтернальні доміанти, що становлять глибинне підґрунтя комунікативної взаємодії, корелюючи з площинами культуральної та психологічної когніції, індивідуально орієнтованої на підсвідоме тяжіння до гармонійного буття...» [6, с. 96]. А головною метою комунікативного акту вважають не передавання інформації, а вплив на співрозмовника з метою корекції його поведінки чи думок [2; 3; 4; 5, с. 82]. У свою чергу, варто також пам'ятати, що процес навчання потрактовується не лише як безпосередній процес передання інформації, а й як складний інтелектуальний психо-емоційний акт [4], де вплив є одним із його наріжних завдань.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема дослідження феномену впливу не є новою для людства. Перші згадки про таку спробу можна знайти у працях з риторики у класичних авторів: Аристотеля, Сократа, Цицерона [6, с. 68], а весь шлях розвитку наукової думки можна розподілити на 4 етапи [8, с. 161 – 162]:

- **донауковий** [8, с. 161] (20-30-ті роки ХХ століття), що проходив паралельно у Радянському союзі й у Сполучених Штатах Америки, характерною рисою якого можна вважати початки наукового дослідження і перехід поняття впливу від магічної категорії до наукової;

- **гіпнопедичний** [8, с. 161] (з 30-х років ХХ століття до 1966 р) пов'язаний із розробкою теоретичної бази і виробленням наукових засад гіпнопедії і сугестології із значним акцентом на гіпнозі;

- етап формування **сугестопедії** та паралельного розвитку **релаксопедії** [8, с. 162] (70-ті роки ХХ століття) – поява двох фундаментальних праць Г. К. Лозанова та І. Ю. Шварца і, як наслідок, поява двох магістральних напрямів вивчення впливу;

- період **модифікацій** [8, с. 162] і пристосування до сучасних реалій (з кінця 70-х років ХХ століття досьогодні), який пов'язаний із застосуванням новітніх технологій у повсякденному житті.

Можна відзначити, що загальний поштовх до ґрунтовного вивчення впливу і використання його у більш широких царинах діяльності людини відбулися завдяки не просто появі технологічних засобів, їхньому масовому застосуванню в життєдіяльності людини (радіо і приймачів для відтворення попереднього запису).

Першим, хто зробив наукове обґрунтування питання впливу й окреслив нову галузь лінгвістики – сугестопедію, вважають Г. К. Лозанова, який лише в 60-х

роках ХХ століття спочатку отримав певні результати експериментальним шляхом, а потім уже теоретично описав інтуїтивно-афективні і критично-логічні бар'єри під час засвоєння інформації на прикладі вивчення індійських слів [1], зробивши акцент на розширенні мнемонічних можливостей і шляхів їхнього вдосконалення. Його дослідження набули популярності і розвинулися у низці відгалужень. Сам Г. К. Лозанов назвав такий підхід сугестопедичним (пояснюючи його як психотерапевтичний напрям у педагогіці, да цілеспрямовано з навчально-виховною метою використовують засоби навіювання [6] і спрямовані переважно на розширення мнемічних процесів [4] і корегування кривої забування [7]). Його ідеї становлять точку відліку нашого дослідження.

Мета статті. Узагальнення попередньої науково-теоретичної бази із сугестивного методу для її подальшого впровадження і широкого застосування до вивчення саме української мови як іноземної. **Завданнями** є: визначення сучасного стану сугестопедії в українській науковій думці; виокремлення сугестивних чинників, які поліпшують процес вивчення іноземної мови з урахуванням того, що в основі цієї концепції знаходиться комунікативний акт; створення сугестивної схеми вивчення іноземної мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сучасному етапі сугестопедія має такі напрями: гіпнопедія, ритмопедія, релаксопедія і власне сугестопедія. Серед учених, які працювали і працюють у цій царині, можна назвати Л. А. Близниченка, Г. М. Бурденюк, Л. С. Виготського, Л. Ш. Гечечкарі, В. А. Звегінцева, К. О. Корсака, Г. О. Китайгородську, Т. Ю. Ковалевську, В. В. Кондрашова, С. О. Ніколаєнко, С. С. Пальчевського, В. Л. Райкова, Т. Самодмова, А. М. Свядоша, Г. М. Ситіна, О. П. Слободяника, Н. В. Слухай, Н. А. Суботіну, Д. М. Узнадзе, І. Є. Шварца, І. Ю Шехтера та ін.

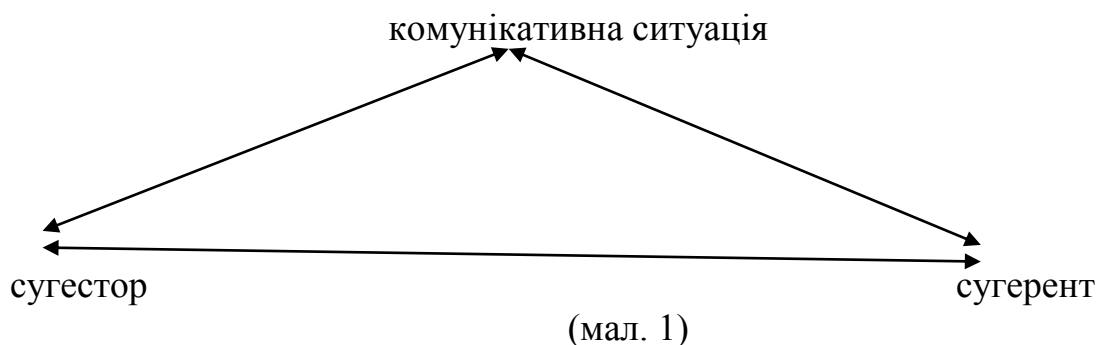
Проте, перш ніж говорити про сугестивну схему вивчення іноземних мов, варто ще раз наголосити на понятті сугестії, або впливу. Отже, це прямий і неусвідомлюваний зв'язок психічної активності із середовищем, який не потребує логічних аргументів і концентрації уваги і при застосуванні якого не відбувається перекодування свідомості [1, с. 9; 6, с. 68 – 95], та, як наслідок, проходить повз критичне мислення. Ця теза є дуже важливою, адже коли ми застосовуємо класичні методи вивчення іноземних мов, то обсяг матеріалу, який ми маємо вивчити, обмежений бар'єром людської пам'яті, а сугестивний метод діє поза критичним мисленням, отже, проходить повз ці бар'єри [1, с. 4] і спрямований не тільки на класичне завчання нового матеріалу, а й на поліпшення мисленнєвих і запам'ятовувальних функцій мозку особистості.

Саме резерви людської пам'яті і є тим ключовим чинником, який відкриває пришвидшення вивчення будь-якої мови, і вони можуть бути активовані за умови використання низки психологічних моментів, які за сукупністю могли би оцінюватися як засоби впливу [1, с. 4 – 5].

Варто пам'ятати, що всі багаточисельні фактори повсякденного життя, які проникають недостатньо усвідомлені чи повністю неусвідомлені в нашу психічну сферу, здійснюють вплив, що привносить нову інформацію, яка, у свою чергу, завдяки психобіологічним особливостям людської особистості, набуває

алгоритмічних перепрограмувальних функцій [1, с. 4 – 5]. Саме на штучне вироблення цих алгоритмів для вивчення іноземних мов і спрямований сугестивний метод.

Важливою є теза про спорідненість комунікативного акту із процесом навчання [6], його концептуальна першочерговість у процесі вивчення іноземної мови, що дає нам підстави застосовувати у своїх подальших дослідженнях сугестивну модель, викладену у працях Ковалевської Т. Ю. [3, с. 174]: сугестор – комунікативна ситуація – сугерент. Цю модель можна схематично зобразити рівнобічним трикутником, де всі вершини трикутника є рівноцінними:

Ця модель є дуже вдалою для зображення процесу навчання, де комунікативна ситуація – це змодельована з навчальною метою на уроці реальна ситуація, сугестор – викладач, а сугерент – учень. Таку можливість проєкції класичного впливу, який був можливий лише у медіапросторі, дала нам змогу сама трансформація безпосередньо процесу навчання шляхом переходу до інноваційних засобів навчання із залученням онлайн платформ і соціальних мереж, що може стати окремою темою дослідження.

Наукова кваліфікація сугестії не може відбуватися поза усвідомленням її гетерогенної природи, глибинних зв'язків із комплексом особистісно-колективної комунікативності, а не у вузькому значенні формального впливу [2, с. 98], бо процес навчання має багато рівнів взаємодії як на уроці, так і поза ним, тому урок так само, як і комунікативну ситуацію, варто розглядати як гетерогенний багаторівневий процес, де викладач (сугестор) здійснює вплив на учня (сугерента) на багатьох рівнях: безпосередньо вплив під час уроку і глибинний психологічний вплив. За такого комплексного підходу мовна поведінка під час мовленнєвого акту виступатиме експлікатором внутрішньої мотиваційної бази комунікатора, виконуючи вторинну диференційну щодо його психоемоційної континуальної функцію, пояснювану вченими з онтогенетичних позицій, згідно з якими було зроблено висновок про такі співвідношення [2, с. 98]:

У контексті вивчення іноземної мови також первинною є психічна комунікація (міжособистісна психічна сполучуваність між учнем і викладачем), а вербальна комунікація – вторинна.

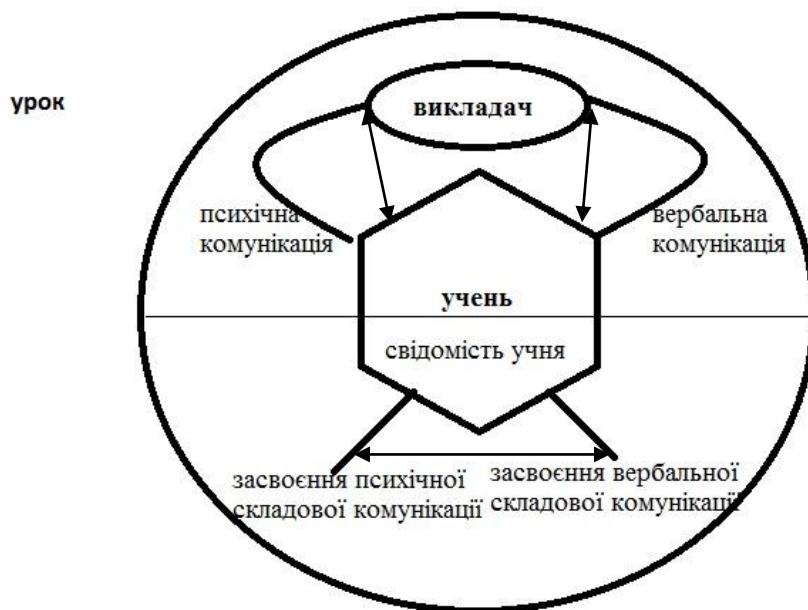
Доцільно наголосити на чинниках впливу (дискретність, автоматизація процесу, точність), які посилюють його (у своєму дослідженні будемо спиратися на сугестивну модель Г. К. Лозанова [1, с. 12]).

Дискретність – це спрямування отримуваного інформаційного потоку, який розрахований не на критичне мислення, а на архаїчні, емотивні, інфантильні механізми, за яких наша свідомість фіксує лише кінцевий результат, а етапи засвоєння цього потоку є абсолютно нею неконтрольовані [1, с. 12]. З точки зору «уроку» це можна трактувати як змодельовану навчальну ситуацію, що може бути репрезентована різними шляхами: безпосередньо викладачем або на аудіо- чи відеоносіях, а з точки зору інформаційних технологій - це викладення інформації на будь-якій онлайн платформі.

Автоматизація відтворення вивченого матеріалу розуміють як спеціальні умови для швидкої раптової автоматизації (може успішно використовуватися не лише на м'язову пам'ять, а й пам'ять людини взагалі) [1, с. 12]. З точки зору навчання, цю рису можна витлумачити як виконання вправ на закріплення вивченого матеріалу, які можуть мати різні модифікації, що, у свою чергу, скоротить час на віднайдення потрібної граматичної чи лексичної одиниці. Ці чинники активізують точність і економічність.

Окремо варто зазначити, що ці чинники сприяють поліпшенню процесів пам'яті і виробленню автоматизованих механізмів запам'ятовування завдяки приємному переживанню й ефекту відпочинку / відсутності відчуття втоми, який розкриває резерви цілісної особистості учня [8, с. 166] шляхом незвичного способу подання матеріалу, який необхідно вивчити, і сфокусованим на швидкому запам'ятовуванні [8, с. 65]. Ще сам Г. К. Лозанов експериментально довів корисність і продуктивність цього методу (до 95% запам'ятовування матеріалу, що вивчають, і незвично довге зберігання цієї інформації у резервах пам'яті [1]). А тривалий час застосування сприяє не лише швидкому запам'ятовуванню конкретного матеріалу, а й виробленню кожним конкретно учасником уроку власних алгоритмів опрацювання нової інформації, що покращує загальну педагогічну картину.

Отже, вивчення мови це складний процес, який схематично представлено на мал. 2, де вплив різної етимології відбувається на всіх рівнях і стадіях цього процесу:

(мал. 2)

Особливе місце в сугестопедичному методі навчання посідає його застосування разом із різними технічними засобами не тільки впродовж уроку, а й до повного переходу до інноваційних форм навчання шляхом застосування різних сучасних онлайн платформ і соціальних мереж. Проте використання сугестивного методу під час використання інноваційних платформ варто розмежовувати із використанням його під час використання соціальних мереж.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, теоретичні засади сугестопедичного методу активно розробляються у вітчизняному мовознавстві, з'явився певний сугестологічний напрям, уже виробилися певні традиції, проте переважна більшість робіт скерована на суто теоретичні потреби, а сучасні вимагають спрямування цієї бази у практичну площину. Інтенсивне вивчення іноземних мов і української як іноземної дає можливість широкого застосування запропонованого методу.

Література

1. Лозанов Г. К. Сугестология. София : Наука и искусство, 1971. 517 с.
2. Ковалевська Т. Ю. Синестезійний характер впливу. *Мовознавство*. 2004. № 9. С. 98 – 102.
3. Ковалевська Т. Ю. Психолінгвальна тектоніка комунікативного впливу. URL: <http://www.dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/1939>. pdf. С. 173 – 183.
4. Ковалевська Т. Ю. Комунікативні аспекти нейролінгвістичного програмування: монографія. Одеса: Астропринт, 2008. 344 с.
5. Ковалевська Т. Ю. Техніки комунікативної сугестії в нейролінгвістичному програмуванні . URL: <http://www.dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/8988>. pdf , С. 82 – 89.
6. Кутуза Н. В. Комунікативна сугестія в рекламному дискурсі: психолінгвістичний аспект : монографія. К. : Видавничий дім Бураго, 2018. 736с.

7. Пальчевський С. С. Сугестопедагогіка: новітні технології: навч. посіб. К. : Кондор, 2005. 351 с.

8. Пальчевський С. С. Деякі аспекти використання сугестопедичного методу активізації навчально-виховного процесу. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. Вип. 6 (43). С. 161 – 166.

Г. М. Труба,

*Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова,
кафедра прикладной лингвистики*

СУГГЕСТОЛОГИЧЕСКИЙ МЕТОД ИЗУЧЕНИЯ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО

В статье исследовано современное состояние суггестивного метода изучения иностранных языков, который соединил в себе различные подходы: дидактический, философский, социологический, психологический, математический, кибернетический, – и базируется на использовании скрытых интеллектуальных и психических резервов личности, что, в свою очередь, существенно улучшает качество и ускоряет учебный процесс. Целью статьи является обобщение и схематизация предыдущей научной базы суггестивного метода для ее применения к изучению именно украинского языка как иностранного.

Ключевые слова: суггестивная лингвистика, влияние, убеждение, коммуникативный акт, учение Г. К. Лозанова, украинский язык.

G. M. Truba,

*Odessa I. I. Mechnikov National University,
Department of Applied Linguistics*

SUGGESTOLOGICAL METHOD OF STUDYING THE UKRAINIAN LANGUAGE AS A FOREIGN LANGUAGE

The article examines the current state of the suggestive method of learning foreign languages, which combines different approaches: didactic, philosophical, sociological, psychological, mathematical and cybernetic and is based on the use of hidden reserves of personality, which, in turn, specifically expands and deepens not only learning process, but also the personal characteristics of each participant in the learning process (both teacher and student), and has as its object the study of personality in its rich veracity and the most complex relationships with their environment, focusing on those processes that pass by awareness or completely unconsciously. Attention is also paid to the systematization of scientific heritage on the issue of influence and its delimitation with the concept of effect. The purpose of the article is to generalize and schematize the previous scientific basis for its implementation to the study of the Ukrainian language as a foreign language. The object of the article is a suggestive method of learning foreign languages, and the subject is the development of a purely suggestive scheme during a lesson in a student-teacher pair. In the article the suggestive factors are considered in

detail and the suggestive scheme of interaction of all participants of process during employment is developed. The relevance of the soil directly to the Ukrainian language as a foreign language is due not only directly to humanitarian factors and matters of taste, but also the actualization of the mandatory study of the Ukrainian language at the legislative level, registration of this process at a more professional level.). on the other hand, a radical change in the learning process itself, related to information technology, social networks, the involvement of artificial intelligence in the direct learning process and in general the blurring of personal boundaries in this process.

Key words: suggestive linguistics, influence, effect, teachings of G.K. Lozanov, Ukrainian language..